

DOI: 10.31866/2616-7581.6.1.2023.277890

УДК 782.1:784.071.2(477)Лук'янець

**ВІКТОРІЯ ЛУК'ЯНЕЦЬ: СХОДЖЕННЯ НА ОПЕРНИЙ ОЛІМП
(співпраця з Лучано Паваротті, Пласідо Домінго, Хосе Каррерасом)****Яна Іваницька***кандидатка мистецтвознавства;**ORCID: 0000-0002-0356-5563; e-mail: zhurnalist@ukr.net**Київський національний академічний театр оперети, Київ, Україна***Анотація**

Мета дослідження – висвітлити творчі досягнення української оперної співачки Вікторії Лук'янець у співпраці з трьома видатними тенорами сучасності: Лучано Паваротті, Хосе Каррерасом, Пласідо Домінго (останній – як в ролі співака, так і в ролі диригента). **Методологія дослідження.** У процесі пошуку й аналізу відповідної літератури застосовано історичний, текстологічний та джерелознавчий методи. Робота тривала не лише з друкованими статтями, а й з особистим архівом співачки (афіші, програми, буклети, щоденники, листи, автографи), також проведено багато інтерв'ю, стенограми яких зберігаються в архіві автора статті. Все це допомогло реконструювати історичні події (дати прем'єр, кількість і тип проведення репетицій, час проведення проб тощо). **Наукова новизна дослідження.** У статті вперше детально описана співпраця української оперної співачки Вікторії Лук'янець та трьох найвидатніших тенорів сучасності. Також ґрунтовно описаний та вивчений контекст: театри, в яких виступали співаки, колеги по сцені, диригенти, історичні паралелі та перспективи. **Висновки.** Історична реконструкція видатних подій в оперному світі дає змогу усвідомити значущість української вокальної школи (педагоги Вікторії Лук'янець – Іван Паливода та Єлизавета Чавдар) у світовому контексті, а також видатну роль постаті української співачки, яка змогла підкорити кращі оперні сцени та виступати з найвидатнішими співаками сучасності.

Ключові слова: опера; партія; Лучано Паваротті; Хосе Каррерас; Пласідо Домінго; Франко Дзеффіреллі; «Травіата»; «Бал-маскарад»; «Пророк»; театр

Вступ

Оперна співачка Вікторія Лук'янець стала другою після Соломії Крушельницької українською примадонною, яка підкорила світову оперну арену. Період, який розділяє обох співачок, припадає на панування такої країни, як Радянський Союз, що був відгороджений від усього світу залізною завісою. Вікторія Лук'янець стала першою українкою, яка після розпаду СРСР виїхала за кордон і здобула світове визнання як переможниця міжнародних вокальних конкурсів (імені М. Глінки, імені В.-А. Моцарта, імені М. Каллас, ім. В. Белліні, «Мін-Он») (Тур-

кевич, 1991, с. 9), а також неодноразово виступала на кращих оперних сценах: Ла Скала, Метрополітен-опера, Ковент-Гарден, Опера Бастилія (Париж), опери Буенос-Айреса, Національної опери Японії (Токіо), Віденської Штаатсопер та багатьох інших. У пресі співачку називають «Царицею співу», «маленькою жінкою з великим характером», «невтомною працівницею» (Зубарева, 1994).

Мета

Метою дослідження є висвітлення творчих досягнень української оперної співачки Вікторії Лук'янець у співпраці з трьома видатними тенорами сучасності: Лучано Паваротті, Хосе Каррерасом, Пласідо Домінго (останній – як в ролі співака, так і в ролі диригента).

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Варто зауважити, що про творчість оперних співаків (зокрема, наших сучасників) зазвичай існує не надто багато літератури. До того ж вона досить специфічна – це музикознавчі та театрознавчі статті, більша частина з яких – анонси та інтерв'ю, натомість рецензіям та фаховим оцінкам приділено менше уваги.

Найціннішим джерелом завжди є особистий архів. Тому в цьому разі робота тривала не лише з друкованими статтями, а й здебільшого з архівом співачки (афіші, програмки, буклети, щоденники, листи, автографи, клавіри з позначками співачки), також проведено багато інтерв'ю з Вікторією Лук'янець, стенограми яких зберігаються в архіві автора статті. Все це допомогло реконструювати історичні події – визначити не лише рік, а й конкретні дати та навіть години (дати прем'єр, кількість і тип проведення репетицій, час проведення проб, вистав, концертів тощо).

Виклад матеріалу дослідження

Вікторії Лук'янець пощастило виступати з найвидатнішими диригентами та співаками сучасності. Зважаючи на обмеженість обсягу статті, зупинимося на співпраці співачки з трьома легендарними тенорами – Лучано Паваротті, Пласідо Домінго та Хосе Каррерасом.

Першою була зустріч із Лучано Паваротті. Вона стала вирішальною у подальшій кар'єрі співачки. Лучано Паваротті особисто обрав Вікторію Лук'янець для участі у «Балі-маскараді» в Неаполі у грудні 1994 року. Йому навіть не знадобилося особисте прослуховування – вистачило запису, який надіслав Вальтер Владарський – оперний агент Вікторії Лук'янець, син Віктора Владарського (1898–1981), який мав найстарішу оперну агенцію віденських артистів «Opera Vladarski». Вальтер Владарський успадкував агенцію, якою керує багато років. Його регулярно запрошують до участі в журі численних міжнародних співочих конкурсів, а також давати майстер-класи.

На грудень 1994 року співачку також запросили одразу на дві постановки: на «Травіату» Дж. Верді (у другому складі) до театру Ковент-Гарден (після про-

слуховування у видатного диригента Георга Шолті) і на «Дочку полку» Г. Доніцетті (теж на другий склад, прем'єру мала співати італійка Чечилія Газдіа, яка нині очолює фестиваль Арена ді Верона).

Лучано Паваротті, на відміну від Лондона та Турина, затвердив В. Лук'янець у першому складі, хоча партія була невеличка – пажа Оскара. Звісно, ця опера була менш цікава співачці, ніж «Травіата» або «Дочка Полку», адже у «Балі-маскараді» була невеличка партія пажа Оскара. Але Вікторія Лук'янець вирішила обрати пропозицію Л. Паваротті і можливість виступити з ним у першому складі виконавців. Час показав, що інтуїція не підвела, і цей виступ став доленосним.

Коли Вікторія Лук'янець лише народилася, Л. Паваротті уже підкорив Ковент-Гарден і отримав титул «Короля верхнього "до"» («до» другої октави). Критики писали про співака, що верхні ноти, здавалося, зароджувалися у нього біля тufель з телячої шкіри й підіймалися, подібно до вулканічної лави, через все його монументальне тіло, щоб фантастичним виверженням вирватися назовні. До речі, саме Л. Паваротті став першим тенором в історії опери, який заспівав всі дев'ять високих «до» в арії «*Pour mon âme, quel destin!*» з опери «Дочка полку» Г. Доніцетті. 24 лютого 1988 року в Берліні Л. Паваротті встановив новий рекорд Книги рекордів Гіннеса: в Дойче Опер після виконання «Любовного напою» глядачі викликали його на уклін 165 разів. У 1991 році тенор сольно виступив в лондонському Гайд-парку, де зібрав 150 тис. аудиторію; у червні 1993 року в Центральному парку Нью-Йорка видатного тенора зібралися послухати понад 500 тис. осіб, а понад мільйон глядачів дивилися трансляцію по телебаченню. У вересні того ж року відбувся відкритий концерт на Марсовому полі в Парижі для понад 300 тис. слухачів.

Отже, у 1994 році Вікторія Лук'янець почала готуватися до виступу із Лучано Паваротті в Неаполі – у знаменитому театрі Сан-Карло (італ. Teatro di San Carlo) – найстарішому з наявних оперних театрів Європи. Його побудували за наказом Карла III для заміни «зношеного» театру Сан Бартоломео, і відкрили 4 листопада 1737 року (Сан-Карло на 41 рік старший за міланський Ла Скала). У театральній залі вміщувалося до 3300 глядачів, що робило його найбільшим театром у світі. Про Сан-Карло Вікторія Лук'янець скаже пізніше: «Це той театр, в якому проходять випробовування на "зірковість" світового рівня» (Тарасенко, 2018). І справді, неаполітанці так пишаються своїм театром, що на цю сцену допускають лише найвидатніших митців. Тому знаковою є участь у «Балі-маскараді» 28-річної Вікторії Лук'янець і зрозумілішим є її надзвичайно тепле ставлення до Лучано Паваротті, якого співачка вважає особливою людиною у своїй творчій долі.

7 листопада 1994 року Вікторія Лук'янець приїхала до Італії. Прем'єра була призначена на 1 грудня. Надалі – ще п'ять вистав до Нового року: 4, 9, 13, 17, 20 грудня. Л. Паваротті на ранніх репетиціях не було – замість нього репетировав статист-тенор. Маєстро приїхав за тиждень до прем'єри. Звісно, молодій Вікторії, яка тільки починала на Заході свій творчий шлях, було ніяково спілкуватися з уже визнаними майстрами, які полонили сцени кращих театрів світу. У виставі брали участь партнери, які вже мали величезний міжнародний досвід та працювали з видатними диригентами й режисерами:

- Ренато – Паоло Коні (Paolo Coni), нар. 1957, – видатний італійський баритон, який має в репертуарі десятки оперних партій. Виступав на сцені Ла Скала, Метрополітен-опера, Ковент-Гарден, Паризькій опері та ін.
- Амелія – Ніна Раутіо (Nina Rautio), нар. 1957, – оперна співачка (сопрано). Виступала в Метрополітен-опера, Ла Скала, на Единбурзькому фестивалі, з Королівським оркестром Концертгебау. Нині викладає вокал у Лондоні. Творчість Ніни Раутіо високо цинив Л. Паваротті, який неодноразово виступав її партнером у виставах («Дон Карлос», «Андре Шеньє», «Манон Леско», «Бал-маскарад» та інші). Також партію Амелії виконувала Норма Фантіні (Norma Fantini), оперна співачка (сопрано), яка мала неймовірну міжнародну кар'єру та співала на найзнаменитіших сценах світу: Ла Скала, Ковент-Гарден, Метрополітен-опера, Оперний театр Сан-Франциско, Штата-атсопер (Відень), Баварська опера в Мюнхені тощо. Співачка працювала із такими видатними диригентами, як: Даніель Баренбойм, Стефан Денев, Даніель Гатті, Симона Янг, Фабіо Луїзі, Зубін Мета, Антоніо Паппано, Нелло Санті.
- Ульріка – Маріана Пентчева (Mariana Pentcheva), видатна болгарська оперна співачка (мецо-сопрано). Виступала в театрах Ла Скала, Арена ді Верона, Ковент-Гарден, у Римі, Болоньї, Трієсті, Мадриді, Барселоні, Цюриху, Дрездені, Лейпцигу, Токіо. Нині працює в Ізраїлі.
- Сільвано – Джузеппе Ріва (Giuseppe Riva).
- Самюель – Франко Федерічі (Franco Federici), видатний італійський співак (бас). Підкорив театри Італії, Австрії, Болгарії, Чехії, Словаччини, Німеччини, Греції, Югославії, Польщі, Іспанії, Швейцарії, Угорщини, Америки. А також Донато ді Стефано (Donato di Stefano), видатний оперний бас. З самого початку кар'єри, яка розпочалася у 1980-ті роки у Римі, став найзатребуванішим басом у світі – від Нью-Йоркського театру Метрополітен-опера до Токійської сцени. Працював з такими знаменитими диригентами, як: Кирило Петренко, Ріккардо Шайї, Зубін Мета, Сейдзі Одзава, Бруно Кампанелла, Джуліано Карелла.

Однак найбільшою «зіркою», звісно, був Лучано Паваротті, приїзду якого чекали з великим нетерпінням. Зустріч із ним відбулася на так званій сидячій оркестровій репетиції – тобто репетиції без мізансцен, але не у супроводі рояля, а повного складу оркестру. На таких репетиціях співакам дозволяється сидіти на авансцені на стільцях. Звісно, співати у присутності такого всесвітньо-відомого виконавця було надто трепетно. І Лучано Паваротті це розумів. Коли Вікторія Лук'янець виконала другу пісеньку Оскара, він вигукнув: «Bravissima! Così Avanti!» (Бравісимо! Так продовжувати!). Це надало молодій співачці сил та впевненості. Здалося, що Л. Паваротті подарував їй крила.

Як згадує Вікторія Лук'янець, Лучано Паваротті протягом репетиційного процесу, а особливо у дні вистави, ні з ким не спілкувався. Перед тим як вийти на сцену, завжди розспівувався в гримерній кімнаті зі своїм незмінним концертмейстером Неоне Маджера. Його настройкою був романс Неморіно «Una furtiva lagrime» з «Любовного напою» Г. Доніцетті. А після у гримерці наставала абсолютна тиша – так видатний тенор зосереджено налаштовувався на май-

бутній виступ. Вікторія Лук'янець згадує, що її гримерна кімната знаходилася якраз поруч із гримеркою Л. Паваротті, тому вона завжди розспівувалася в голі, «щоб не заважати» маестро.

Репетиції тривали щоденно по шість годин. Після репетицій Лучано Паваротті незмінно кутався в пальто, пов'язував шарф і йшов відпочивати до готелю. Співак хвилювався – це було його повернення до Італії. З 1992 року він відмовився виступати в рідній країні, адже на прем'єрі «Дона Карлоса» Дж. Верді італійці мали зухвалість його освистати – після того як Л. Паваротті не зміг ідеально взяти верхнє «до». Це був не найкращий період творчого життя легендарного співака, і тривав цей період досить довго. Через рік – 1994-го – слухачі, які заплатили чималі кошти, аби почути Л. Паваротті в «Реквіємі» Дж. Верді на стадіоні «Уемблі», були вражені фальшивими звуками. Критика відзначала, що кожен, хто купив квиток на концерт, має право очікувати на те, що основи музичного мистецтва не будуть порушені. Однак Л. Паваротті, замість того щоб відпочивати перед концертом, брав участь в урочистому запуску потягу «Паваротті» в тунелі під Ла-Маншем. Він їздив на Філіппіни, де квитки на його концерт коштували 25 000 песо, що дорівнювало п'яти середньомісячним зарплатам, – і все це задля того, аби довести, що його концерти приваблюють широкі маси слухачів до класичної музики.

Отже, виступ у театрі Сан Карло був по суті примиренням з Італією і поверненням Лучано Паваротті на батьківщину. Для нього цей виступ був надзвичайно відповідальним. Тому він обрав свою найулюбленішу партію – Рікардо, одну із трьох найдорожчих, серед яких були Неморіно з «Любовного напою» Г. Доніцетті та Рудольфо з «Богемі» Дж. Пуччіні. Диригентом-постановником «Балу-маскараду» був знаменитий Даніель Орен (Daniel Oren), виходець із Тель-Авіва, один із неперевершених інтерпретаторів творів Джузеппе Верді. Коли йому було 13 років, Леонард Бернстайн обрав Д. Орена для виконання сольної партії хлопчика у Псалмах Чичестера. У 1975 році він отримав Першу премію на Першому конкурсі ім. Герберта фон Караяна.

Д. Орен співпрацював з Королівським оперним театром у Лондоні, Паризькою оперою, Арена ді Верона, Театро Сан-Карло ді Наполі, Театро дель Маджіо Музикале Фьорентіно у Флоренції, Королівським театром у Мадриді, Театром Лісеу в Барселоні, Театром дю Капітоль в Тулузі, Шанхайським оперним театром, Пекінською оперою, де диригував «Макбетом» з Пласідо Домінго. У 2015 році Д. Орен диригував концертом у Ватикані для бідних людей та іммігрантів у присутності Папи Франциска. У 2018 році дебютував у Ла Скала з «Аїдою» у постановці Франко Дзеффіретті. З 2007 року – художній керівник Муніципального театру Джузеппе Верді в Салерно.

Довгоочікувана прем'єра відбулася 1 грудня (<https://www.youtube.com/watch?v=kM8Y1gM2nSY> – за цим посиланням можна переглянути фрагмент з опери «Бал-маскарад» Дж. Верді за участю Вікторії Лук'янець та Лучано Паваротті). Менеджери запевняли, що Лучано Паваротті заспіває дві перші вистави та поїде, як він зазвичай і робив. Вочевидь такі чутки розповсюджувалися через те, що у 1990-ті Л. Паваротті уже мав репутацію «короля відмін»: у нього була звичка останньої миті скасовувати свої виступи, що призвело до склад-

них стосунків видатного тенора з деякими театрами, адже через це театри та концерт-холи зіштовхувалися з величезними збитками.

Наприклад, у 1989 році з ним розірвала 15-річні стосунки чиказька Лірик-опера, оскільки протягом восьми років Л. Паваротті скасував 26 з 41 запланованих виступів. І, одна справа, коли вистави скасовувалися через стан здоров'я, а зовсім інша – коли в цей же день Л. Паваротті давав концерт на якомусь міжнародному тенісному турнірі або брав участь у рекламній кампанії нових парфумів (як у разі зі скасуванням «Балу-маскараду» в Ковент-Гарден) лише через те, що на турнірах або за рекламу платили набагато більший гонорар, ніж в будь-якому оперному театрі.

Однак цього разу в Неаполі легендарний тенор проспівав всю серію прем'єрних вистав. Всі шість. Всі шість співала і Вікторія Лук'янець.

Лучано Паваротті згадував про Вікторію Лук'янець у своїй книзі (до речі, про єдину з українських співачок): «В ролі пажа Оскара виступила невисока, струнка та одухотворена Вікторія Лук'янець, чиє кришталеве сопрано було чути навіть на Капрі» (Паваротті & Райт, с. 34). Для тих, хто не був в Італії, перекладемо метафору співака на цифри: Неаполь від Капрі знаходиться на відстані 32 км.

Коли Вікторія Лук'янець прочитала ці рядки, вона була вражена: Л. Паваротті підтримав співачку, ім'я якої на міжнародній арені було ще зовсім не відоме. Адже ще не було ні її виступу на Зальцбурзькому фестивалі, ні контракту з Ла Скала, Метрополітен-опера, Ковент-Гарден, навіть у Віденській Штаатс-опера вона ще не мала провідних партій. Утім це була особливість Лучано Паваротті – він завжди піклувався про талановиту творчу молодь. Варто згадати лише Міжнародний конкурс вокалістів, який у 1980-х роках організував Маєстро, і де співав разом з юними переможцями.

Скромна і небагатослівна навіть наодинці із собою, у своїх щоденниках Вікторія Лук'янець записала навпроти прем'єрної вистави «Балу-маскараду»: «Блискуча прем'єра!». Після прем'єри була величезна кількість захопливих відгуків про виставу у пресі. Тож Вікторія Лук'янець сьогодні вважає, що саме з легкої руки Л. Паваротті до неї прийшло міжнародне визнання. Адже всюди – поруч з іменем видатного тенора стояло ім'я Вікторії Лук'янець, а світом розлетілося їхнє спільне фото, де Л. Паваротті – Рікардо, а В. Лук'янець – Оскар.

У 1996 році творча доля подарувала Вікторії Лук'янець зустріч із Пласідо Домінго. Він як диригент запросив співачку взяти участь у відновленні «Травіати» у Метрополітен-опера в Нью-Йорку. Це була та сама знаменита версія, прем'єра якої відбулася у 1979 році (диригент – Джеймс Лівайн, режисер – Франко Дзеффіреллі). Через два роки – у 1981 – Франко Дзеффіреллі створив кінофільм.

Коли з'явилися перші відомості про те, що режисер переносить на екран оперу Дж. Верді «Травіата», західна преса зробила акцент насамперед на масштабності постановки, яку схарактеризували як одну з найдорожчих в історії кінематографа. В роботі над картиною брав участь хор та оркестр театру Метрополітен-опера, знаменитості світового вокального мистецтва. Коли фільм вийшов на екрани, він виправдав всі очікування. Провідні партії виконували Тереза Стратас та Пласідо Домінго, блиск декорацій додавався не менш

блискучими натурними зйомками, неймовірно складні масові сцени були вибудовані бездоганно. І що важливо: розкішна постановка абсолютно позбавлена художнього несмаку, який неодмінно завжди провокує необмежений бюджет стрічки та жанр «суперфільму». У «Травіаті» Ф. Дзеффіреллі поєднується опера на монументальність та суто кінематографічна динаміка. Фільм швидко завоював світ. У 1983 році «Травіата» Ф. Дзеффіреллі вийшла на екрани в Америці та Європі, а уже в 1984 році з'явилася у широкому прокаті в Радянському Союзі. Бувши студенткою, Вікторія Лук'янець дивилася в кінотеатрі цей фільм близько 10 разів.

Вистава і фільм мало відрізняються. Хіба що на сцені не було такого нагородження деталей, як у фільмі. Тією самою лишилася концепція – вистава розгортається як ретроспектива, як спогад помираючої Віолетти. Уже на початку опери глядач бачив бліду знесилена героїню, яка поринала думками у щасливі дні зустрічі з Альфредом. На сцені так само як і у Терези Стратас у фільмі, у Травіаті Вікторії Лук'янець від початку до кінця зберігався малюнок мізансцен. На ній навіть були ті самі сукні, в які була одягнена Стратас у фільмі. Не подібна, а, власне, її сукні, які на В. Лук'янець просто «підігнали».

Вікторії Лук'янець пощастило співпрацювати з Пласідом Домінго і як зі співаком (про це далі), і як із диригентом. Що ж стосується диригентської діяльності П. Домінго, то наведемо відгук про нього одного із найвідоміших світових диригентів – Джеймса Конлона: «Для співаків він видатний диригент. Співати під його руку дуже зручно. Я обожаю Пласідо та захоплююся ним. Світ знає небагато співаків, які б могли продиригувати хоча б однією нотою. Лише один цей факт справляє дуже сильне враження» (Цыбульская, 1993, с. 6).

Вікторія Лук'янець, згадуючи про П. Домінго як про диригента, наче продовжує цю думку: «Співати під його керівництвом було дуже зручно, він надзвичайно відчуває співака, ніколи не зробить те, що некомфортно, бо сам є надзвичайним співаком. Але оркестр до нього ставився поблажливо. І сам Пласідо комплексував. У "Травіаті" є суто оркестрові фрагменти. В цих епізодах йому було трохи складно. Але музиканти дуже поважали його як геніального співака, і пробачали йому певні технічні моменти, самі іноді виконували ті нюанси, які міг упустити Пласідо – словом, всіляко підтримували його» (стенограми інтерв'ю зберігаються в архіві автора).

Після прем'єри «Травіати» Франко Дзеффіреллі подарував Вікторії Лук'янець на згадку картину, яка сьогодні зберігається в її архіві. Це намальований і підписаний рукою самого Ф. Дзеффіреллі ескіз з III акту «Богемі», яка йде у Віденській опері. Відомо, що Франко Дзеффіреллі був справжнім Майстром не лише в режисурі, а також у сценографії. Він чудово малював, багато постановок прикрашав власними ескізами декорацій, не кажучи вже про те, як досконало знав історію костюма, гриму, зачісок і мав такий рівень культури, який сьогодні нечасто можна зустріти.

На ескізі зображений дивовижний «затуманений» зимовий вечір. Пастельні тони – майже чорно-білі, але з ледь помітним теплим відтінком жовто-коричневого. Надзвичайно пронизливий настрій самотності у дещо японському стилі мінімалізму: майже весь простір залитий місячним сяйвом, внизу – лише

маленька фігурка Мімі, кілька кремезних оголених дерев і невеличка хатинка. А на білому полі паспарту італійською мовою підписано: «A Victoria, creatura meravigliosa e sensibile con l'affetto e ammirazione di Zeffirelli» («Вікторії – чудовому та чуйному створінню із прихильністю та захопленням. Франко Дзеффіреллі»).

На зустрічі з представниками мас-медіа режисер промовив, що знає лише трьох Травіат, які підкорили його серце – це Марія Каллас, Тереза Стратас та Вікторія Лук'янець.

Зустріч із Пласідо Домінго як співаком відбулася у 1998 році у Віденській Штаатсопер. Народившись у Мадриді, з 16 років П. Домінго почав виступати в театральній трупі своїх батьків як співак і диригент. У 1959 році з ним уклали контракт в Національній опері Іспанії. Незабаром П. Домінго став солістом Далласького оперного театру, а потім протягом трьох сезонів співав у Тель-Авіві. Широка популярність прийшла до П. Домінго в другій половині 60-х років, коли він почав виступати на сценах Нью-Йоркського міського оперного театру, в Метрополітен-опера. У 1968 році блискучий оперний співак виступав на відкритті сезону в Ла Скала. З того часу він є одним із кращих вокальних прикрас цього театру.

У 1998 році Пласідо Домінго запросили до Віденської Штаатсопер взяти участь у прем'єрі опери Дж. Мейєрбера «Пророк» (інша назва «Іоан Лейденський») – великій опері (5 актів та 8 картин) тривалістю 200 хвилин (лібрето Еж-дена Скріба та Еміля Дешана). Директором Штаатсопер на той час був Йоан Холендер, який мав хист обирати твори не на потребу публіки, а елітарні і рідко виконувані або несправедливо забуті на довгі часи. Власне такою виявилася опера «Пророк», яка мала шалений успіх у середині XIX ст., а пізніше її відсторонили нові форми. Сюжети, характерні для «великої опери», поступово почали втрачати свою актуальність і стали сприйматися як ходульні. У Франції народилася нова літературна школа, її називають «школою нервової чуттєвості», – це твори А. Дюма-сина («Дама з камеліями», «Діана де Ліз»), братів Гонкур («Рене Мопрен»), А. Доде («Сафо»).

Отже, Віденська опера вирішила відродити колишню славу «Пророка» (прем'єра відбулася 21 травня 1998 року). Тоді вперше в книзі Штаатсопер ім'я Вікторії Лук'янець засяло в основному прем'єрному складі – вона виконувала партію Берти. Іоана Лейденського співав Пласідо Домінго, Фідес – Агнес Бальтса (нім. Agnes Baltsa, нар. 1944), грецька оперна співачка, мецо-сопрано. Має голос широкого діапазону, з насиченим густим тембром, віртуозно володіє вокальною технікою, наділена різнобічними акторськими здібностями.

Зважаючи на те, що опера для виконавців була невідомою, було призначено велику кількість репетицій. Загальний термін був начебто невеликий – 5,5 тижнів (репетиції почалися 14 квітня), але графік – дуже щільний. Репетиції тривали двічі на день по буднях з 10.00 до 13.00 години та з 17.00 до 20.00. А в суботу з 10.00 до 14.00 зазвичай уже були прогони того, що репетували за тиждень.

За 10 днів до прем'єри розпочалися оркестрові репетиції, які також проходили двічі на день. Перед прем'єрою відбулася технічна репетиція у супроводі рояля – з костюмами, декораціями, виставленням сценічного освітлення. Зазвичай це найважчі репетиції для співаків, адже вони відбуваються із зупинка-

ми, корегуваннями. Технічна проба «Пророка» тривала понад шість годин. Утім прем'єра довела, що зусилля, вкладені у постановку, себе виправдали – це був грандіозний успіх.

Після прем'єри «Пророка» Пласідо Домінго подарував Вікторії Лук'янець свій портрет з автографом: «Для Вікторії з усією моєю дружбою. Тобі – бравісимо!».

Зустріч Вікторії Лук'янець із третім учасником знаменитого тріо тенорів – Хосе Каррерасом – відбулася напередодні 2005 року. Співак запросив її дати два спільні Новорічні концерти в Китаї. Вони були призначені на 31 грудня: один о 19-й годині, другий – о 22-й. Концерти відбулися у Пекіні – в знаменитому залі, де проходять всі партійні збори в Китаї, і який вміщує 10 000 глядачів. Хосе Каррерас мав репетицію з оркестром 30 грудня. Під час цієї репетиції Вікторія Лук'янець піднялася нагору (на балкон), щоб подивитися, як звідти виглядає зала і сцена. Виявилось, що в такому величезному просторі артист на підмостках не більший за чорну цяточку.

Це був один із небагатьох концертів, які В. Лук'янець співала з мікрофоном, зважаючи на масштабність аудиторії. Серед виконаних нею творів була арія Сомнамбули з однойменної опери В. Белліні та вальс Й. Штрауса «Весняні голоси» з багатьма «фа» третьої октави.

Знаковими також є виступи Вікторії Лук'янець на Зальцбурзькому фестивалі (1995, 1996 роки), в театрах Ла Скала (виконання «Цариці ночі», «Загибелі богів» та «Золота Рейна»), Ковент-Гарден («Травіата», «Корсар»), Опера Бастилія («Травіата») (Москалец, 1997, с. 4), Буенос-Айресі («Травіата»), участь у багатьох проєктах у Національній опері Японії.

Висновки

Отже, у статті вперше детально описана співпраця української оперної співачки Вікторії Лук'янець та трьох найвидатніших тенорів сучасності. Також ґрунтовно описаний та вивчений контекст: театри, в яких виступали співаки, колеги по сцені, диригенти, історичні паралелі та перспективи.

Історична реконструкція видатних подій в оперному світі дає змогу усвідомити значущість української вокальної школи (педагоги Вікторії Лук'янець – Іван Паливода та Єлизавета Чавдар) у світовому контексті, а також видатну роль постаті української співачки, яка змогла підкорити кращі оперні сцени та виступати з найвидатнішими співаками сучасності.

Список бібліографічних посилань

- Зубарева, Н. (1994, 15 ноября). Мало имеют голос. *Всеукраинские ведомости*.
- Москалец, А. (1997, 15 октября). Виктория перед штурмом Бастилии. *Киевские ведомости*, 4.
- Паваротти, Л., & Райт, У. (1997). *Мой мир* (Н. Вирязова, пер.). Вагриус.
- Тарасенко, О. (2018). *Рідні люди: Вікторія Лук'янець про Лучано Паваротті* [Телепередача]. Глас.

- Туркевич, В. (1991). Вікторія – то перемога. *Театрально-концертний Київ*, 4, 9–10.
Цыбульская, А. (1993). Королевская охота. *Музыкальная жизнь*, 6, 6–7.

References

- Moskalets, A. (1997, October 15). Viktoriya pered shturmom Bastilii [Victoria before the storming of the Bastille]. *Kievskie vedomosti* [in Russian].
- Pavarotti, L., & Wright, W. (1997). *Moi mir* [My world] (N. Viryazova, Trans.). Vagrius [in Russian].
- Tarasenko, O. (2018). *Ridni liudy: Viktoriia Lukianets pro Luchano Pavarotti* [Native people: Viktoriia Lukianets about Luciano Pavarotti] [TV show]. Hlas [in Ukrainian].
- Tsybul'skaya, A. (1993). Korolevskaya okhota [Royal Hunt]. *Muzykal'naya zhizn'*, 6, 6–7 [in Russian].
- Turkevych, V. (1991). Viktoriia – to peremoha [Victoria is a victory]. *Teatralno-kontsertnyi Kyiv*, 4, 9–10 [in Ukrainian].
- Zubareva, N. (1994, November 15). Malo imet' golos [It's not enough to have a voice]. *Vseukrainskie vedomosti* [in Russian].

VIKTORIIA LUKIANETS: ASCENDING OPERA OLYMPUS (Collaboration with Luciano Pavarotti, Placido Domingo, Jose Carreras)

Yana Ivanytska

PhD in Art Studies;

ORCID: 0000-0002-0356-5563; e-mail: zhurnalist@ukr.net

Kyiv National Academic Operetta Theater, Kyiv, Ukraine

Abstract

The purpose of the research is to highlight the creative achievements of Ukrainian opera singer Viktoriia Lukianets in collaboration with three prominent contemporary tenors: Luciano Pavarotti, Jose Carreras, and Placido Domingo (the latter both as a singer and conductor). **Research methodology.** In the course of searching and analyzing the relevant literature, historical, textual, and source research methods were used. The work continued with not only printed articles, but also with the singer's personal archive (posters, programs, booklets, diaries, letters, autographs), and many interviews were conducted, the transcripts of which are stored in the author's archive. All of this helped to reconstruct historical events (dates of premieres, number and type of rehearsals, time of auditions, etc.) **Scientific novelty.** The article is the first to describe the collaboration between the Ukrainian opera singer Viktoriia Lukianets and three of the most prominent tenors of our time in detail. The context is also thoroughly described and studied: the theatres where the singers performed, their stage colleagues, conductors, historical parallels, and perspectives. **Conclusions.** The historical reconstruction of outstanding events in the opera world makes it possible to realize the significance of the Ukrainian vocal school (Viktoriia Lukianets' teachers Ivan Palyvoda and Yelyzaveta Chavdar) in the world context, as well as the outstanding role of the Ukrainian singer who was able to conquer the best opera stages and perform with the most prominent singers of our time.

Keywords: opera; role; Luciano Pavarotti; Jose Carreras; Placido Domingo; Franco Zeffirelli; La Traviata; Masquerade Ball; The Prophet; theater

